

MAANDBLAD VAN „OUD-UTRECHT”

VEREENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN
DE KENNIS DER GESCHIEDENIS VAN UTRECHT EN OMSTREKEN

1 NOVEMBER
1938

ONDER REDACTIE VAN:
G. A. EVERS

13e JAARGANG
Nº 11

UITGAVE DER VEREENIGING. ADRES: VAN SPEIJKSTRAAT 20

HET UTRECHTSCH E PRAALBED IN HET BOURGONDISCHE PALEIS TE BRUSSEL.

Nadat Jan zonder Vrees, hertog van Bourgondië, in 1419 bij Montereau vermoord was, liet zijn zoon en opvolger Philips III, bijgenaamd de Goede, een staat der nalatenschap opmaken. In die inventaris worden uiteraard ook de bezittingen in Vlaanderen genoemd, die door het huwelijk van zijn grootvader Philips II, bijgenaamd de Stoute, met Margaretha van Vlaanderen, na het overlijden van Lodewijk II, graaf van Vlaanderen, in 1384 aan het Bourgondische huis waren gekomen. Onder no. 4260 van de in 1420 opgemaakte „inventoire de la tapicerie de ms. Phelippe, duc de Bourgogne et de Brabant” wordt een praalbed beschreven, dat van Utrechtsche herkomst heet te zijn.

Volgens den door Léon de Laborde ¹⁾ uitgegeven tekst, die hier in vrije vertaling wordt weergegeven, was het „een bed dat de Utrechtenaren aan den hertog schonken — geheel van helder karmozijn satijn, zeer rijk met borduursel van goud en van zijde bewerkt — met in het midden van den hemel een zon van goudborduurzel om een verguld-zilveren schijf. Achter en om dien zon stonden een man, dragende een trommel en houdende een vaan met het wapen van Bourgondië en vuurslagen, en vier vrouwen, verbeeldende de Wijsheid, de Gerechtigheid, de Matigheid en de Kracht. De achterwand bestond uit een overeenkomstig borduurwerk, vertoonende een man, gezeten op een troon, voor wien zich twee mans- en drie vrouwenfiguren bevonden; aan iedere zijde nog drie mannen, rechtop staande. Het dek was een gelijksoortig borduurwerk met in het midden een schild met het wapen van den hertog, gehouden door twee zwarte leeuwen, in een door vuurslagen gevormden cirkel en met linten waarop geschreven stond: Autre n'auray”.

Blijkbaar genoot het Utrechtsche kunstnaaldwerk in dien tijd een bijzondere vermaardheid, want nog in 1432 had Philips de Goede een Utrechtsch vakman, „Arnoul Dutrecht, varlet de chambre et brodeur”, in vasten dienst, om het vele borduurwerk in de hertogelijke paleizen te onderhouden ²⁾.

Een ander bericht van het Utrechtsche praalbed dateert uit 1456 en is van de hand van Aliénor de Poitiers, die van haar zevende jaar af met haar moeder Isabelle de Sousa, hofdame van Isabella van Portugal, sedert 1429 de gemalin van Philips de Goede, aan het hof verkeerde. En ook na haar huwelijk met Willem van Stavele, burggraaf van Furnes, bleef zij aan het Bourgondische hof verbonden. Onder den titel van „les honneurs de la cour” liet zij een handschrift na, waarvan de inhoud van bijzondere waarde is voor de kennis van het hofleven omstreeks het tweede en derde kwartaal der 15de eeuw, en dat door La Curne de Sainte-Palaye in de „*mémoires sur l'ancienne chevalerie*” is uitgegeven.

Aliénor de Poitiers was dus ook in 1456 te Brussel, waar hertog Philips toen vertoefde, om den strijd voor te bereiden tegen de Utrechtenaren, die zijn natuurlijken zoon David aanvankelijk niet als bisschop wilden aanvaarden. Het geheele hof was daar aanwezig en Philips' schoondochter Isabella van Bourbon, de vrouw van Karel de Stoute, wachtte er haar bevalling af. In den nacht vóór St. Valentijn, 14 Februari, 1456 werd hun eenige kind Maria, de latere hertogin van Oostenrijk, geboren.

Bij de uitvoerige beschrijving dezer gebeurtenis vertelt Aliénor de Poitiers velerlei bijzonderheden van de kraamkamer in het paleis te Brussel, die door de „chambre de parement” te bereiken was. „In die pronkkamer”, schreef ze, „stond slechts een groot bed, dat rondom met karmozijn satijn bekleed was. Het dek was van dezelfde stof en de hemel werd door een ander kleed gevormd, elk versierd met een zon, die het kleed geheel besloeg en zeer rijk van fijn goud geborduurd was. Wegens deze „tapisserie” werd van de „chambre d'Utrecht” gesproken, omdat ze, naar zij meent, door de Utrechtenaren aan hertog Philips geschonken werd. Het kleed, waarmede de kamer behangen was, was van roode zijde — zooals Aliénor zegt zich te herinneren — de opgebonden gordijnen waren van karmozijn fluweel en het bed was opgemaakt met een dekbed, alsof er nooit iemand in zou slapen”³⁾.

In den loop der jaren schijnt veel aan de versieringen van het bed veranderd te zijn, want de beschrijving van 1456 wijkt nogal van die van 1420 af. Ook blijkt de herinnering aan de juiste herkomst reeds vervaagd te zijn, want Aliénor vermeende ten onrechte, dat het praalbed aan Philips de Goede aangeboden was.

Dat het bed voor een Bourgondisch vorst gemaakt werd, mag, behalve uit het wapen, afgeleid worden uit de aanwezigheid van het embleem (de vuurslag) en het devies (*autre n'auray*) der Bourgondiërs in het oorspronkelijke borduurwerk. Tevens blijkt eruit, dat het devies reeds in 1420 gevoerd werd en dus niet bij de instelling der ridderorde van het Gulden vlies in 1429 ontstaan is, zooals de vroegere archivaris, wijlen dr. mr. S. Muller Fz., in zijn opstel over

„Bourgondische deviezen” ⁴⁾ veronderstelde, en het „autre n’auray” toen niet door hertog Philips ingevoerd is, om op die eigenaardige wijze zijn ingenomenheid met zijne schoone gemalin Isabella van Portugal uit te drukken.

Documenten, waaruit op te maken valt wanneer en bij welke gelegenheid het staatsiebed door de Utrechtenaren aan één der Bourgondische vorsten aangeboden is, zijn zoomin te Utrecht als te Brussel bekend. Evenmin vermelden de reisbeschrijvingen dat één hunner vóór 1420 Utrecht heeft bezocht. Blijkens de „Itinéraire” ⁵⁾, die de reizen van Philips II, de Stoute, raakt, verbleef deze van Februari 1395 tot Januari 1403 steeds in Zuid-Nederland of in Frankrijk, en Jan zonder Vrees, die van 1404 tot 1419 regeerde, is volgens denzelfden bron nimmer te Utrecht geweest. Caspar Burman, die zeer vele bijzonderheden heeft vastgelegd, vertelt in zijne jaarboeken ⁶⁾ ook niet van eenig voorval, dat met de schenking verband kan houden. Bernard de Jonghe’s leven van Jan zonder Vrees ⁷⁾ vermeldt niets over eenige relatie met Utrecht.

Het Brabantsch-Bourgondisch paleis te Brussel, dat ongeveer de ruimte van de tegenwoordige Koninklijke plaats innam, is in Februari 1731 zoo goed als geheel door brand verwoest. Uitvoerige beschrijvingen schijnen niet bewaard te zijn. In de later verschenen stukken van Henne en Wauters ⁸⁾ en van Des Marez ⁹⁾ wordt zoo goed als niet over het intérieur gesproken.

Allicht komt nog wel eens een document voor den dag, dat de verhouding tusschen de Utrechtenaren en hun landsheer, die tot de aanbieding van het hier bedoelde geschenk leidde, verklaart. Maar ook zonder die verklaring blijft het feit, dat Stichtsche gildebroeders een kunstwerk konden scheppen, dat door de pracht- en praallievende Bourgondiërs werd gewaardeerd en in eere gehouden, een voorval dat de herinnering waard is. E.

1) Les ducs de Bourgogne. Études sur les lettres, les arts et l’industrie pendant le XVe siècle et plus particulièrement dans les Pays-Bas et le duché de Bourgogne, Seconde partie, t. I: preuves. Paris, 1851. 8°. Blz. 267.

2) T.a.pl. Blz. 210.

3) Mémoires sur l’ancienne chevalerie. Avec une introduction et des notes historiques par Ch. Nodier. Nouvelle éd. T. II. Paris, 1829. 8°. Blz. 179.

4) Bulletin van den Nederlandschen oudheidkundigen bond. 2de S. IV (1911), blz. 12—16.

5) Collection des voyages des souverains des Pays-Bas. Publiée par L. P. Gachard. T. I. Bruxelles, 1876. 4°. Blz. 9—42, 43—70.

6) C. Burman, Utrechtsche jaarboeken van de 15de eeuw. Utrecht, 1750—1754. 3 dln. 8°.

7) Het leven van Joannes den Onbevreesden, hertoch van Borgonien, graef van Vlaenderen, byeen vergadert uyt verscheyden geloofweerdighe authours ende aude geschreven memorien ende monumenten. Gent, 1852. 8°.

8) Histoire de la ville de Bruxelles. T. III. Bruxelles, 1845. 8°. Blz. 318—328.

9) L’ancienne cour de Bruxelles. In: Le home VI (1913), blz. 41—47; La place royale à Bruxelles. Bruxelles, 1923. (224 blzn. met afbn.). 4°.

IETS OVER DEN WIJNHANDEL TE UTRECHT, IN DE 13de EN 14de EEUW.

Wie de zeden van het voorgeslacht wil kennen, moet zich getroosten in het stof der vorige eeuwen om te wroeten, en uit stukken van meer of van minder algemeen belang alles op te zamelen, wat hem met der vaderen leefwijze bekend kan maken. Het gelukt echter niet altijd, dat, wat men wenscht, te vinden, maar ook even dikwijls wordt daardoor de aandacht bepaald op iets, waarop men vroeger weinig acht geslagen had. Zoo ging het ook den steller van dit stukje, die, geheel iets anders zoekende, het een en ander omtrent den plaatselijken wijnhandel te Utrecht vond, dat hij merkwaardig genoeg achtte, om aan het publiek mede te deelen.

Het gebruik van wijn is reeds eeuwen oud; maar niet overal werden zij, die daarmede hun bijzonder voordeel beoogden, zoo naauwkeurig binnen de grenzen van pligt gesloten, als zulks te Utrecht plaats vond.

In 1388 (vrijdag na St. Remigius) dreigde de Raad der Stad iederen wijnverkooper, die slechte maat gaf, niet mat, of wijn uit twee vaten vermengde, met eene geldboete. Ieder moest zijne wijnherberg (taverne) in zijnen kelder hebben. Twee bedienden mochten daar aanwezig zijn, één tapper en één roeper. De dienstpligt van dezen laatste bestond in het aanprijzen der wijnen, en dit niet alleen binnen, maar ook buiten den kelder zijns meesters. Het was hem echter geenszins veroorloofd, om, wanneer hij hiermede bezig was, wijn met zich te voeren en evenmin, om, als hij in geene dienst was, dien te laken of te prijzen.

Deze soort van handel schijnt nog al eenig voordeel opgeleverd te hebben, daar men het tevens noodig achtte, om het getal der deelgenooten in elke compagnieschap (veynootschap) te bepalen. Meer dan vier mochten er niet zijn: waarschijnlijk om de invordering der belasting en der keuren des te zekerder en gemakkelijker te maken. Het meest van allen was men er echter op uit, om de vermenging en vervalsching voor te komen; iets, dat inderdaad de waakzaamheid van een zorgelijk bewind verdient. Zadersche of westersche (dat zijn: Fransche, Spaansche, Italiaansche) wijnen mochten in geene vaten, waarin Rijsche wijn geweest was, gedaan, en nog veel minder met Rijsche wijn, Malvasije of Clared vermengd worden. Zelfs moest men de eersten in eenen geheel afzonderlijken kelder bewaren.

In het algemeen was het op gestrengte straf verboden, om den wijn met eenig kruid of met iets anders, hetgeen de Raad niet had goedgekeurd, te vermengen, ja zelfs, om hetgeen in eenen aangebroken legel (eene flesch of een klein vaatje) overgebleven was, bij eenen anderen, insgelijks aangebrokenen, te gieten. Tweemaal in het jaar gingen vier leden van den Raad de kelders in persoon

opnemen en verboden den wijn, dien zij ontijdig achtten, te verkoopen, terwijl zij den vuilen den bodem deden inslaan. In 1451 bepaalde men, dat in elken kelder maar één soort van Rijnwijn zijn mogt, en tien jaren later, dat hij, die Rijnwijn verkocht, geen wetersche of andere soorten hebben mogt, en zoo ook omgekeerd, die in deze handelde. Men mogt ook slechts één vat te gelijk opsteken.

Men was te Utrecht ook reeds vroeg gewoon, om de meer en meer toenemende Wijnconsumtie ten voordeele van Stads kas te doen strekken. De belasting werd percentsgewijze geheven en wel bij de tiende of twaalfde penning of meer van de waarde des Wijns. Deze belasting werd verpacht. Zij echter, die onvoorziene schade aan hunnen voorraad leden, ontvingen korting van dezelve, terwijl dan ook niemand meer Wijn hebben mogt dan den „Sijsmeesteren" (accijnsmeesteren) bekend was. De Wijn werd evenals in lateren tijd door eenen Stads Wijnroeier geroeid. Als eene bijzonderheid mogen wij hier opteekenen, dat deeze post in 1446 verloot werd. Bij die gelegenheid kostte ieder lot twee ponden, en was men zoo beducht voor de losbandigheid eener groote menigte, dat men reeds van te voren daartegen ten ernstigste waarschuwde.

Deze belasting was, hoe goedkoop in die dagen ook alles zijn mogt, nog al drukkend. Men beschouwde dan ook den vrijdom daarvan als een hoog voorrecht. Zoo werd dezelve door de Utrechtsche Regeering aan Heer Jan van Renesse van Rijnauwen, ter belooning van de diensten, welke hij in de twisten tusschen Bisschop Zweder van Kuilenburg en den Postulaat Rudolph van Diepholt, aan de partij van den laatste bewezen had, verleend. Een zeer oud afschrift van dezen giftbrief is nog te Utrecht voorhanden.

Het stads Bestuur bepaalde zich niet alleen, om tegen verval-sching des wijns te waken, of belastingen te heffen; maar zorgde tevens, dat de Wijnverkoopers geenen te hoogen prijs vorderden. Deze werd van stadswegen (reeds in 1388) vastgesteld. In 1461 zette men dien van een mingel blanken wijn op twee Cromstaerten: een toenmalige munt van zeer geringe waarde.

Over het geheel zien wij uit dit alles, dat de Utrechtsche Regering, aan de eene zijde den handel en nering der ingezetenen bevorderende, aan den anderen kant met vaderlijke zorg voor de gezondheid en het welzijn harer burgers waakte, en dat wel in eenen tijd, die zoo rijk in onlusten was en de aandacht des Raads vaak op geheel andere zaken bepaalde.

V. in de *Avondbode* van November 1837.

KLEINE MEDEDEELINGEN.

Utrechtsche miniaturen. — Aan de rij van dertien handschriften, waarvan prof. Byvanck ¹⁾ de verluchting geheel of gedeeltelijk aan den „meester van Zweder van Culemborg” toeschrijft, voegde dr. Kurt Holter een veertiende toe, zooals uit een geïllustreerd opstel in de laatst verschenen aflevering van het *Oudheidkundig jaarboek* (4de serie VII-1938, blz. 55—59) blijkt.

De niet bij name bekende kunstenaar ontleent zijn aanduiding aan het missale, dat thans in het priesterseminarie te Brixen in Tyrol wordt bewaard en dat, zooals pater C. de Wit indertijd in hetzelfde tijdschrift (3de serie VIII-1929, blz. 272) heeft aange-toond, omstreeks 1425 in het karthuizerklooster aan de Vecht voor den Utrechtschen bisschop Zweder van Culemborg geschreven en verlucht moet zijn. Op grond van stijlovereenkomst wordt aangenomen, dat zoo niet alle dan toch de beste van de daarin voorkomende miniaturen en ornamenten door hem geschilderd zijn.

Het nu door dr. Holter aangekondigde handschrift is een vierdeelige latijnsche bijbel (formaat 36.3 × 26 cM.), dat sedert 1665 in de Hofbibliotheek te Weenen wordt bewaard. Behalve meer dan 90 geteekende en gerubriceerde hoofdletters, komen zeven initiaal-miniaturen (kleine schilderstukjes die in de omtreklijnen der hoofdletters gevat zijn) en evenveel geschilderde initialen op de perkamentbladen van het handschrift voor. Reeds de ornamentvormen der randversieringen toonen de herkomst aan, maar ook

de overeenkomst der uitvoerig omschreven miniaturen met die van andere Utrechtsche handschriften is volgens dr. H. het bewijs, dat ze in het atelier der Utrechtsche karthuizers ontstaan zijn. De miniaturen zijn door verschillende kunstenaars gepenseeld, maar in drie daarvan is onomstootelijk de hand van den „meester” te onderkennen.

De schr. heeft geen voldoende aanwijzingen gevonden, om den tijd van het ontstaan van den codex te benaderen, al wettigt een enkel gegeven het vermoeden, dat ook dit boek omstreeks 1425 geschreven en versierd werd. E.

De Pellekussenpoort. — Vóór de Waardpoort, op de scheiding van Lauwerecht en Hoogelanden, waar nu nog de Pellekussenbrug ligt over een wetering, die het overvloedige water uit de Maartensdijksche polder naar de Vecht afvoert, stond oudtijds de Pellekussenpoort. Evenals bij de andere hoofdpooften der stad: de Gildpoort (in den Biltchen weg bij de tegenwoordige Museumbrug) vóór de Wittevrouwen-, de Ganspoort (in de Ganssteeg bij Soestbergen) vóór de Tolsteeg-, en de Doofpoort (in den Vleutenschen weg bij de Tromstraat) vóór de Catharijnepoort, was de Pellekussenpoort een uit de middeleeuwen dateerende waakpost voor de militaire en vermoedelijk meer nog voor de tolbewaking. Zij ontleende haar naam aan het geslacht Pellekus, dat oudtijds de heerlijkheid Lauwerecht bezat. Reeds in de eerste helft der 17de eeuw zijn de laatste overblijfselen opgeruimd, maar verscheidene afbeeldingen van het romantische poortgebouw zijn bewaard gebleven. Die afbeeldingen

¹⁾ La miniature dans les Pays-Bas septentrionaux. Paris, 1937. 4°. Blz. 53—57.

hebben voor het meerendeel geen topografische beteekenis, omdat het overigens vrij natuurgetrouw afgebeelde bouwwerk door verschillende kunstenaars in willekeurige landschappen is weergegeven.

Blijkens de gravures, door Abraham Rademaker (1675—1735) naar schetsen uit de jaren 1620 en 1622 van de stads- en van de buitenzijde gemaakt, en eene door Antonie Waterloo (1610—1676) vervaardigde teekening, bestond de poort uit een hooge middenbouw, waardoor de poortgang liep, met naar weerszijden over de geheele breedte van den weg uitgebouwde vleugels, die ongeveer te halverhoogte van het middenstuk reikten. Het gebouw overkluisde het nog aanwezige zgn. Stroompje, dat hier in de Vecht, waaruit de westgevel was opgetrokken, valt. Mede door de trapgevels aan vier zijden, den uitgebouwden trappentoren aan den stadskant en de erkers boven de landpoort aan de buiten-, en boven de waterpoort aan de Vechtzijde, maakte het geheel een schilderachtigen indruk en was het een dankbaar onderwerp voor teekenaars en schilders.

In de laatst verschenen aflevering van *Oud-Holland* (LV-1938, blz. 202—208) beschrijft W. Stechow nu de schilderijen van Jan van Goyen (1596—1656) en van Salomon van Ruysdael (1599—1677), waarop de poort voorkomt. Van Jan van Goyen noemt de schrijver zeven stukken uit verschillende verzamelingen, waarvan het afgebeelde uit het museum te Rijssel, dat in 1645 geschilderd werd, wel het merkwaardigste is. De poort is daar in de vestingmuur van een stad geplaatst, die heelemaal niet op Utrecht gelijk, maar onmiddellijk achter de poort staat toch de Utrechtsche Maria-

kerk afgebeeld. Op de bevroren stadsgracht, die geen verbinding van de poort met de overzijde vertoont, vermaken tal van personen zich met schaatsen rijden en slede varen.

Salomon van Ruysdael heeft, voor zoover bekend is, de Pellekussenpoort vier maal in zijne schilderstukken opgenomen en ze steeds in zeer romantische landschappen verwerkt. Bijzonder mooi daarvan is het, eveneens bij het opstel gereproduceerde paneel in het museum Boymans te Rotterdam, waarop de poort op overeenkomstige wijze als bij Van Goyen aan een water gezet is, maar dat nu een breede rivier met zeilende schepen verbeeldt.

Tenslotte vermeldt Stechow nog een door Wouter Knijff (1607—1693) geschilderd stuk van geheel andere compositie, dat de poort in den wal eener sterke vestingstad laat zien.

Op de vraag, wat de genoemde kunstenaars bewogen kan hebben, om de Pellekussenpoort zoo dikwijls in hunne stukken te verwerken, antwoordt de schr., dat het reeds tijdens hun leven nutteloos en dus vredig in het landschap liggende gebouw als „oud-eerwaardig”, als niet meer „alle-daagsch” werd aangevoeld. Het vormde in hunne oogen reeds een verbinding met de natuur, een niet meer te verbreken saamhoorigheid met het landschap, die de stadsgebouwen, ook de nog in gebruik zijnde vestingpoorten misten. Aan die sfeer ontleenden ze de vrijheid voor romantische interpretatie.

E.

De regentenzaal in het Bartholomeus-gasthuis. — Jonkvr. Dr. C. H. de Jonge, de Conservatrice van het Utrechtsch Centraal museum, heeft de gelegenheid, dat in Mei van het vorige jaar de bekende, zij het bij velen, zelfs

in onze stad, nog niet gekende, regentenzaal van het Bartholomeï-gasthuis geheel gerestaureerd weer in gebruik is genomen, benut, om aan deze zaal en haar prachtige wandtapijten een even goed gedocumenteerd als rijk geïllustreerd artikel in het *Maandblad voor beeldende kunsten* (XV-1938, blz. 299—311) te wijden. Wie die zaal en haar versiering kent, hem zal het opstel van Freule De Jonge een welkome toelichting tot het aanschouwde bieden; voor wie het Bartholomeï-gasthuis nog nimmer bezochten zal het een opwekking daartoe kunnen zijn.

Nadat de deskundige Schrijfster eerst aan de hand van het artikel, dat indertijd Dr. Mr. S. Muller Fz. in zijn „Oud-Utrechtsche Vertellingen” (1904) aan deze uit de jaren veertig van de 17de eeuw dateerende regentenzaal wijdde, gewezen heeft op den toestand van volkomen verwaarloozing en verval, waarin de zaal en hare versiering tegen het einde der 19de eeuw geraakt waren, en op de eerste restauratie er van, die op initiatief van Mr. Muller zelf gedurende de jaren 1897—1899 door Regenten der Vereenigde Gods- en Gasthuizen is ondernomen, zet zij uiteen, hoe achtereenvolgens na de verbouwing van het gasthuis in 1927 de vensters der zaal geheel vernieuwd en van glas in lood zijn voorzien en hoe dan omstreeks 1935 Regenten besloten hebben tot een volledig herstel van betimmering, zoldering en vloer van de zaal onder de deskundige leiding van Dr. Ir. G. W. van Heukelom, en, . . . tot een afdoende restauratie van de beroemde wandtapijten, die op bestelling van de Broederschap van het Bartholomeï-gasthuis in de jaren 1642, 1644 en 1645 door Maximiliaan van der Gucht te Delft waren geweven. Afdoende, want de restauratie van het einde der

19de eeuw had niet veel meer bereikt en ook bij gemis aan de benodigde middelen niet meer beoogd dan het voorkomen van verder verval.

Het artikel verhaalt vervolgens, hoe door de onvolprezen kunstvaardigheid van de Manufacture Nationale des Gobelins te Parijs de kostbare doeken, die den ondergang inderdaad zeer nabij waren, weer verjongd en voor eeuwen verduurzaamd in een hen thans waardig omsluitende omgeving zijn teruggekeerd.

Wat evenwel de lezers het meest zal boeien is het hoofdstuk van deze studie, dat van de geschiedenis der tapijten verhaalt. In het oud-Archief der gemeente Utrecht wordt nl. het oude archief van het Bartholomeï-gasthuis bewaard en dit bevat nog de correspondentie, indertijd door Regenten met Van der Gucht gevoerd, de contracten betreffende de levering met hem gesloten en de kwijtingen van de door den kunstenaar ontvangen betalingen. Eenige jaren geleden (1936) heeft Mej. Dr. G. T. van Ysselsteyn in haar standaardwerk „Geschiedenis der Tapijtweverijen in de Noordelijke Nederlanden” deze bescheiden voor het grootste gedeelte afgedrukt, doch Freule De Jonge verwerkt die nu in haar opstel, toetst de gegevens der stukken aan den bestaanden toestand van zaal en kunstwerken en vult de bij Mej. Van Ysselsteyn afgedrukte stukken nog eenigszins aan.

Het is geen te stout beweren, dat door het artikel, waarvan hier een overzicht wordt gegeven, al wat over de geschiedenis van de zaal en van haar „verdures” geweten kan worden nu is saamgebracht en daardoor heeft zich de Schrijfster aanspraak op den dank verworven van al wie in Utrechts oude, en ik herhaal te weinig bekende, kunstschaten belang stelt. W. A. F. B.